

Platforma o društvenom/socijalnom poduzetništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine

Cilj ove Platforme je stvaranje osnova za definiranje **legislativnog i implementacijskog** okvira koji će podsticati **nastanak, rast i razvoj** društvenog/socijalnog¹ poduzetništva u FBiH.

Platforma uvažava ovlasti, kompetencije i doprinose institucija na različitim nivoima vlasti, organizacija civilnog društva te aktera iz privatnog sektora a koji su iskazali interes i spremnost za zajedničko djelovanje.

Definisanjem ove Platforme, institucije i organizacije potpisnice šalju snažnu poruku o posvećenosti ciljevima i principima društvenog poduzetništva: integraciji inovativnog poduzetničkog promišljanja sa širom društvenom misijom, socijalnom integracijom ranjivih kategorija i društvenom kohezijom.

Principi djelovanja definisani ovom Platformom usklađeni su sa strateškim dokumentima BiH i FBiH ali i sa trendovima razvoja društvenog poduzetništva na nivou EU. U vezi sa strateškim dokumentima unutar Bosne i Hercegovine, to se primarno odnosi na:

- *Strategiju socijalnog uključivanja BiH²*– Strategija i akcioni planovi (na BiH i entitetskom nivou) za njenu implementaciju podrazumijevaju set mjera za razvoj sistema podrške društvenom poduzetništvu (podcilj: *Socijalna politika u funkciji zapošljavanja*; prioritet: *Osigurati uključivanje socijalno isključenih kategorija u aktivno tržište rada*; Mjera 2: *Razviti sistem podrške socijalnom poduzetništvu*)
- *Reformska agenda za BiH 2015- 2018*, koja u tački 11 (preambula) sugerše da *sistemi socijalne zaštite ne smiju remetiti podstreke u ekonomiji i moraju biti fiskalno održivi*.
- Plan rada Vlade FBiH za 2016. godinu, operativni cilj 1.3.3. Promocija socijalnog poduzetništva.
- *Strategiju zapošljavanja FBiH 2009-2013³* koja prepoznaje važnost poduzetništva u jačanju socijalne i teritorijalne kohezije što je jedna od ključnih odrednica društvenog poduzetništva.

Pored pobrojanih, snažnu podršku uspostavi poticajnog okruženja za društveno poduzetništvo daju i brojni drugi strateški i akcioni dokumenti kao što je *Revidirani akcioni plan BiH za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013 - 2016⁴* (koja predviđa *finansijsku podršku uspostavi zadruge i drugih oblika udruživanja Roma u poduzetništvu*, str. 22), *Srednjoročna strategija razvoja poljoprivrednog sektora u FBiH 2015 – 2019*, i drugi.

¹ Za potrebe ovog dokumenta pojmovi „društvenog“ i „socijalnog“ poduzetništva se smatraju sinonimima. - Autori ce prepoznaju razlike u percepciji, prema kojim „socijalno poduzetništvo“ podrazumijeva uži pojam, većinski usmjeren ka integraciji osoba u stanju socijalne potrebe, naročito osoba sa invaliditetom, na tržište rada. Sa druge strane, „društveno poduzetništvo“ je percipirano tako da ravnopravno uključuje širi set *razvojnih* potreba, uključujući pored socijalnih i okolišne, društvene, kulturne i druge. Obuhvat socijalnog/društvenog poduzetništva eksplicitno je definiran u tekstu platforme, te su time neformalne razlike u pojmovima sadržajno učinjene irelevantnim. Oba pojma se stoga u ovom dokumentu koriste ravnopravno.

²http://www.dep.gov.ba/razvojni_dokumenti/socijalne_ukljucenosti/?id=1290

³<http://fmrsp.gov.ba/s/images/stories/Strategija%20zaposljavanja%20FBiH%20Ministarstvo.pdf>

⁴<http://yep.ba/?p=12590>

Posebnu važnost za socijalnu inkluziju i radnu integraciju najranjivijih društvenih grupa ima segment socijalnog/društvenog poduzetništva koji se odnosi na integraciju osoba sa invaliditetom¹ na tržište rada. Radi se o posebnim oblicima pravnih lica kao što su privredno društvo za zapošljavanje lica sa invaliditetom, zaštitne radionice, radni centri i slično. Statusi ovih pravnih lica su već regulisani pozitivnim zakonskim propisima². U odnosu na ova preduzeća, Platforma nudi eventualnu podršku u daljem razvoju zakonodavstva koje će uticati na jačanje poticajnog okruženja na razvoj ovih preduzeća.

U vezi sa EU propisima, regulativama i preporukama to se primarno odnosi na dokumente:

- *EU Strategija rasta „Evropa 2020“*³ (mart 2010) koja u okviru stuba *Uključivi rast* uspostavlja vezu između poduzetništva i društvene kohezije.
- *Evropska platforma za borbu protiv siromaštva i socijalnog isključivanja – Evropski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju*⁴ (oktobar 2010) naglašava potencijal socijalne ekonomije, koja osim društvenog poduzetništva uključuje i elemente kao što su volonterizam, fondacije, itd.
- *Uredba o jedinstvenom tržištu*⁵ /*Single Market Act I*/ (april 2011) proglašava društveno poduzetništvo jednim od 12 prioriteta za uspostavu/jačanje jedinstvenog tržišta EU. Ključni prioritet u vezi društvenog poduzetništva je kreiranje jedinstvenog zakonodavnog okvira koji će podržavati rast i finansijske investicije u društveno poduzetništvo.
- *Inicijativa za društveno poslovanje*⁶ /*Social Business Initiative*/ (oktobar 2011), centralni dokument EU koji ima za cilj kreiranje poticajnog okruženja za društvene biznise – ključne aktere socijalne ekonomije i inovacija.
- *Mišljenje Evropskog ekonomskog i socijalnog vijeća o društvenom poduzetništvu i društvenim biznisima*⁷ (oktobar 2011) – koji donosi EU okvir za definisanje društvenih poduzetnika i preduzeća te proglašava namjeru EU da potiče društveno poduzetništvo i van vlastitih granica.
- *Uredba o jedinstvenom tržištu II*⁸ /*Single Market Act II*/ (oktobar 2012) kao glavne trenutne prioritete u razvoju društvenog poduzetništva uvodi (1) razvoj alata za jačanje povjerenja i vidljivosti društvenih biznisa i (2) metodologije za procjenu njihovog društvenog uticaja.
- *Regulativa Evropskog parlamenta i Vijeća o finansijskoj podršci društvenom poduzetništvu*⁹ (april 2013) koja, između ostalog, postavlja osnovu za javno brendiranje društvenih biznisa u EU.
- *Izveštaj o društvenom poduzetništvu i socijalnim inovacijama u borbi protiv nezaposlenosti*¹⁰ (juli 2015), koji definiše mjere za unapređenje okruženja za razvoj društvenog poduzetništva a koji uključuje: obrazovanje i obuku; finansiranje; vidljivost i razmjenu primjera dobre prakse; aktivne mjere za razvoj; i unaprijeđeni pravni okvir.

¹ U domenu angažmana osoba sa invaliditetom, posebnu pažnju je potrebno posvetiti ženama sa invaliditetom kao posebnu višestruko marginaliziranu socijalnu grupu sa karakterističnim osobenostima.

² Ovo se primarno odnosi na *Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom* FBiH (<http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2010/zakoni/10bos.htm>)

³ <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6393&langId=en>

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0206&from=EN>

⁶ http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/COM2011_682_en.pdf

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011AE1584&from=EN>

⁸ http://ec.europa.eu/internal_market/smact/docs/single-market-act2_en.pdf

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:115:0018:0038:EN:PDF>

¹⁰ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2015-0247+0+DOC+PDF+V0//HR>

PLATFORMA O DRUŠTVENOM/SOCIJALNOM PODUZETNIŠTVU U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

SVRHA PLATFORME

1. „Platforma o socijalnom/društvenom poduzetništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine“ (u daljem tekstu „Platforma“) specificira okvir i daje smjernice za praktičnu realizaciju koncepta društvenog/socijalnog poduzetništva u FBiH. Pod okvirom se podrazumijeva određivanje:

A. sadržajnih i vrijednosnih postavki

- (1) definicije društvene ekonomije, socijalnog/društvenog poduzetništva, društvenog biznisa te ciljeva, principa, kriterija, pojava oblika i aktivnosti društvenog poduzetništva;
- (2) ključnih vrijednosti i principa društvenog/socijalnog poduzetništva;
- (3) načina sticanja i gubitka statusa društvenog biznisa u značenju koje propisuje ova Platforma i udruživanje društvenih biznisa;
- (4) načina kreiranja poticajnog okruženja za razvoj društvenog/socijalnog poduzetništva;

B. elementa procesa važnih za usvajanje i dalji razvoj same Platforme:

- (5) Način usvajanja i pristupanja individualnih institucija/organizacija Platformi;
- (6) Strateške pravce razvoja društvenog poduzetništva nakon zaživljavanja Platforme u praksi.

U cilju razvoja poticajnog pravnog okvira¹, proces razvoja i usaglašavanja ove Platforme baziran je na širokom konsenzusu o optimalnom okviru za društveno poduzetništvo u FBiH. Institucije, organizacije, privredna društva i pojedinci koji su potpisnici ove Platforme *ne nameću*, već svojim autoritetom *promovišu* ciljeve, principe i aktivnosti sadržane u tekstu Platforme.

Konačni tekst Platforme rezultat je širokih konsultacija te predstavlja kompromis stavova i interesa različitih interesnih grupa. Svaka buduća izmjena ove Platforme moguća je jedino kroz jednako inkluzivan proces i konsenzus aktera.

OSNOVNI POJMOVI, CILJEVI, PRINCIPI, KRITERIJI I AKTIVNOSTI DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA

2. Ključne pojmove relevantne za društvenu ekonomiju, socijalno/društveno poduzetništvo u FBiH, uz poštovanje ključnih definicija koje primjenjuje Evropska Unija, Platforma definiše na sljedeći način:

Socijalnu ekonomiju sačinjavaju **biznisi i organizacije čije su tržišne i netržišne aktivnosti vođene specifičnom društvenom misijom koja se ostvaruje kroz usmjeravanje profita ka ispunjavanju tržišne i društvene potrebe koja nije zadovoljena od strane drugih aktera iz privatnog ili javnog sektora.** Označavaju ih društveni i/ili socijalni cilj i specifični poduzetnički oblici djelovanja. **Oni se pojavljuju u pravnim oblicima zadruga, udruženja, privrednih društava, fondacija i poduzeća.** Tri osnovne značajke aktera društvene ekonomije² su: a) konkretan socijalni i/ili društveni cilj koji postave pred sebe, b) **model djelovanja** koji većinski uključuje pravila tržišnog poslovanja ali uz demokratsko

¹ *Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH* predviđaju (u članu 75) inkluzivan proces donošenja odluka baziran na širokim konsultacijama koje, između ostalog, uključuju i udruženja građana (stav 2.c.) i međunarodne institucije (stav 2.d.). Jednako tako, pravila EU za donošenje pravnih propisa uključuju obavezu javnih konsultacija među svim zainteresovanim akterima (za više detalja vidjeti *Vodič za konsultacije sa zainteresovanim akterima*: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/docs/scgl_pc_questionnaire_en.pdf)

² Socijalna ekonomija u Europskoj uniji, Izvještaj Joséa Luisa Monzóna i Rafaela Chavesa

upravljanje i društveno odgovoran odnos prema uposlenicima/uposlenicama i korisnicima/korisnicama usluga i c) **raspodjelu ostvarene dobiti** ka prethodno zacrtanim društvenim ciljevima.

Društveno poduzetništvo (eng. social entrepreneurship) podrazumijeva kontinuiranu privrednu aktivnost zasnovanu na načelima ekonomske, društvene i okolišne održivosti te usmjerenu na ciljeve od šireg društvenog značaja, pri čemu se eventualno stvorena dobit u cijelosti ili većim dijelom ulaže za dobrobit zajednice.

Društveni poduzetnik/poduzetnica je osoba koja prepoznaje te pokušava pronaći ekonomski održiva poslovna rješenja koja su prvenstveno motivisana povećanjem javnog blagostanja, a ne stvaranjem visokih individualnih dobiti.

Društveni biznis (eng. social business ili social enterprise¹, hrv. društveno poduzeće, srp. socijalno preduzeće)² je akter društvene ekonomije koji cilj ostvarenja šireg društvenog uticaja (eng. impact) stavlja ispred kreiranja novčanog profita za vlasnike. Društveni biznis djeluje tako što proizvodi robe i/ili pruža usluge u tržišnim uslovima koristeći inovacije i poduzetničke principe, a ostvarenu dobit koristi primarno za dostizanje širih društvenih ciljeva. Ovi biznisi funkcioniraju na principima participativnog upravljanja i ekonomske demokratije. Pod društvenim biznisima se podrazumijevaju biznisi:

- Za koje je širi društveni cilj razlog za realizaciju komercijalne aktivnosti;
- Čiji je profit u najvećem dijelu investiran sa ciljem dostizanja postavljenog društvenog cilja, i
- Čije vlasničko i upravljačko ustrojstvo odražava misiju odnosno principe demokratičnosti, participativnosti i socijalne pravde.

U skladu sa navedenim, društveni biznis se vodi sljedećim ekonomskih i socijalnim kriterijima:

- Ekonomski
 - Osnovna djelatnost je proizvodnja robe i/ili usluga,
 - Visok stepen autonomije (nije u većinskom vlasništvu države),
 - Tržišna usmjerenost,
 - Generiranje novih radnih mjesta, naročito imajući u vidu dugoročno nezaposlena lica,
 - Direktno adresiranje tržišnih praznina ili situacija u kojima tržište ne uspijeva produktivno i efikasno alocirati resurse,
 - Jasno prepoznata i definirana uloga volontiranja³.
- Društveni i socijalni
 - Nastanak na osnovu civilne inicijative,
 - Uloženi kapital nije isključivi kriterij za odlučivanje: aktivno uključivanje svih sudionika/sudionica u proces upravljanja,
 - Poticanje društvene kohezije,
 - Djelovanje u korist članova/članica, korisnika/korisnica i/ili šire zajednice, i
 - Dobit se ulaže u proširivanje djelatnosti ili u razvoj lokalne zajednice.

Pojam društvenog biznisa opisuje principe djelovanja i namjenu poslovnog subjekta te specifičnosti načina upravljanja, a ne njegov pravni status.

¹ U dijelu literature se naglašava razlika između engleskih termina „social business“ i „social enterprise“. Međutim, u EU dokumentu „Social Business Initiative“ (SBI) kao glavnom referentnom dokumentu za oblast društvenog poduzetništva u ovoj Platformi, ova dva pojma su izjednačena (vidi SBI, str 2, fusnota 6)

² Definicija društvenog biznisa je usklađena sa definicijom iz EU dokumenta „Social Business Initiative“.

³ Termin „volontiranja“ u ovoj Platformi se koristi u značenju koje je propisano u članu 3, Zakona o volontiranju FBiH. (<http://pravnik.ba/wp-content/uploads/2015/03/ZAKON-O-VOLONTIRANJU-FBiH.pdf>)

Članovi/članice društvenog biznisa (eng. members) su osobe koje učestvuju u vođenju društvenog biznisa i/ili su dio njegove vlasničke strukture (osnivači ili vlasnici). U slučaju društvenih biznisa izraslih iz organizacija baziranih na članstvu, članstvo u organizaciji istovremeno podrazumijeva i članstvo u društvenom biznisu.

3. Cilj društvenog poduzetništva u FBiH je primjena poduzetničke logike i načina djelovanja u razvoju inovativnih načina za adresiranje socijalnih, ekoloških, kulturnih i drugih razvojnih potreba, uz obavezu da se ostvareni viškovi prihoda nad rashodima obavljanja privredne djelatnosti većinski reinvestiraju u dalji razvoj društvenog biznisa ili u humanitarne djelatnosti.

4. Društvena preduzeća čije poslovanje je u skladu sa odredbama ove Platforme povinuju se sljedećim principima:

1. Primarna osnova za provođenje poslovnih aktivnosti su širi društveni ciljevi – preduzeće svoje aktivnosti bazira na javnom interesu;
2. Stvaranje profita, iako legitiman cilj svakog poduzetničkog poduhvata, nije primarni cilj društvenih preduzeća. Većinu ostvarenog viška prihoda nad rashodima društveni biznisi principijelno ne distribuiraju vlasnicima/osnivačima već reinvestiraju u nastavak društveno korisnih aktivnosti.
3. Angažovani su u proizvodnji i prodaji dobara i/ili usluga poštujući zakonitosti tržišta;
4. Transparentnost poslovanja (izvještavanje) osigurava dokaze poštovanja etičkih postulata društvenog poduzetništva;
5. Odlučivanje u društvenim biznisima treba da bude participativno i to s ciljem da naglasi vlasništvo nad biznisom od strane svakog člana/članice.

5. Ograničenja u sticanju statusa društvenog biznisa:

1. Profitno privredno društvo ne može formirati društveni biznis sa ciljem da kroz to preduzeće obavlja dio svoje osnovne djelatnosti. Međutim, profitna društva mogu formirati izdvojene društvene biznise koji će poštovati gore navedene principe Platforme.
2. Društvenim biznisom ne mogu biti proglašena pravna lica koja su sastavni dio ili su direktno povezana sa političkim partijama. Resursi, javni imidž i rezultati rada društvenog biznisa ne mogu biti uključeni u političke kampanje i/ili promociju političkih kandidata;
3. Status društvenog biznisa ne mogu steći pravna lica koja su proglasila stečaj; i
4. Status društvenog biznisa ne može steći pravno lice čije aktivnosti osiguravaju primarnu/isključivu korist samo članovi nekog tijela ili zaposlenici_e određenog poslodavca.

ELEMENTI DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA

6. Društvena misija društvenih preduzeća usmjerena je na stvaranje nove vrijednosti, ali ne pretežno profitnog već društvenog tipa. Pod novim vrijednostima u ovom smislu se primarno podrazumijevaju inovativna rješenja socijalnih i potreba koje su vezane za okolišnu, kulturnu i/ili prirodnu baštinu.

7. Višak prihoda u odnosu na rashode (višak dohotka) društveni biznis mora upotrijebiti za nastavak i/ili proširenje obavljanja društveno korisne aktivnosti, u skladu sa svojim osnivačkim dokumentom u minimalnom procentualnom udjelu od 80% ostvarenog viška u tekućoj godini.

8. U procesu definiranja visine plaća uposlenika_ca i menadžmenta, društvena preduzeća su obavezna poštovati princip prema kojem su plaće uposlenika usklađene sa industrijskim prosjekom, s tim da

radnici uživaju nadprosječne radne uvjete¹. Minimalna plaća uposlenika ne smije biti ispod standarda utvrđenim Općim kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu FBiH.

9. Društveni biznisi se pozivaju da zaposlenim osobama omoguće učestvovanje u upravljanju i odlučivanju o pitanjima relevantnim za njihov radno-pravni status, na način usklađen za zakonom i opštim aktom društvenog biznisa.

10. Društveni biznisi čije je poslovanje usklađeno sa principima ove Platforme, nastoje u najvećoj mogućoj mjeri osigurati vlastitu održivost djelovanjem u skladu sa principima tržišne ekonomije. To znači, da se društvenim biznisom može nazvati privredni subjekat, koji, uz primjenu sviju prethodnih principa, najmanje 51% posto priliva ostvaruje kroz tržišnu djelatnost, u što se ubrajaju i svi prihodi ostvareni aktivnostima za javni sektor koji su osigurani konkurisanjem na javne tendere.

Pri tome postoji svijest da principi tržišnog mjerenja uspjeha nisu jedina mjera za određivanje uspjeha društvenog biznisa. Uspjeh treba biti mjeren i ostvarenim društvenim uticajem i stvorenim vrijednostima.

STICANJE I GUBITAK STATUSA DRUŠTVENOG BIZNISA

11. Status društvenog biznisa u skladu sa odredbama ove Platforme, stiće se usklađivanjem statutarnih dokumenata i radne prakse preduzeća sa odredbama ove Platforme. Do usvajanja Zakona o socijalnom poduzetništvu, provjeru usklađenosti preduzeća sa principima društvenog/socijalnog poduzetništva, provodit će, na zahtjev preduzeća, asocijacija društvenih biznisa, naročito imajući u vidu kriterije navedene u tački 4 (stav 1 - 5) ove Platforme. Nakon usvajanja Zakona, priznavanje statusa će se provoditi upisom u registar društvenih preduzeća na način koji će biti propisan Zakonom.

12. Društveni biznisi čije je poslovanje saglasno odredbama ove Platforme i koje su članice asocijacije društvenih biznisa obavezuju se na visok nivo transparentnosti i izvještavanja javnosti o tekućem poslovanju. Konkretno izvještajne obaveze propisane su odgovarajućim aktima asocijacije društvenih biznisa, odnosno Zakonom po njegovom donošenju i minimalno uključuju postulate:

- (1) Statutarni dokumenti društvenih preduzeća su javni i javnosti dostupni dokumenti,
- (2) Godišnji izvještaji o finansijskom poslovanju društvenih biznisa, uključujući i nezavisne eksterne revizije poslovanja su javni i javnosti dostupni dokumenti,
- (3) Godišnji izvještaji o procjeni realizacije/ostvarenja društvenog uticaja su javni i javnosti dostupni dokumenti.

13. Stečeni status društvenog biznisa podvrgava se redovnom godišnjem testu koji provode predstavnici asocijacije društvenih biznisa do donošenja Zakona, odnosno tijela ovlaštena Zakonom, nakon njegovog donošenja. Status društvenog biznisa se gubi u slučaju dokumentovanog nepoštivanja odredbi zakona, ove Platforme i opštih akata (Statuta) društvenog biznisa. Procedura povlačenja statusa će uključivati mogućnost reakcije na identifikovane slabosti te podnošenja žalbe. Povlačenje statusa društvenog biznisa moguće je i neovisno od godišnje kontrole u slučaju ozbiljnih povreda odredbi zakona i/ili ove Platforme a na osnovu odluke etičkog komiteta asocijacije društvenih biznisa ili drugog nadležnog organa.

¹ Usklađeno sa konceptom „7 principa društvenog biznisa“ (*The Grameen Creative Lab*) – princip broj 6

UDRUŽIVANJE DRUŠTVENIH BIZNISA

14. Organizacije potpisnice ove Platforme koje se odluče na formiranje društvenih biznisa, pozivaju se da formiraju asocijaciju društvenih biznisa. Uloga i djelatnost ove asocijacije će biti određena njenim statutarnim dokumentima. Ovom Platformom, asocijaciji društvenih biznisa predlažu se sljedeće aktivnosti:

- Unapređenje pravnog/legislativnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva – podrška nadležnim ministarstvima u izradi pravnog okvira koji je ključni cilj ove Platforme.
- Prijem novih članica usklađen sa ispunjavanjem odredbi ove Platforme,
- Vođenje registra društvenih biznisa članica asocijacije, do donošenja Zakona o socijalnom poduzetništvu FBiH,
- Predstavljanje socijalnih/društvenih biznisa iz FBiH, članica asocijacije, u međunarodnim tijelima i mrežama, naročito u kontekstu razvoja i usklađivanja politika za razvoj socijalnog poduzetništva sa najboljim praksama EU,
- Unapređenje pristupa društvenim biznisima financiranju iz vladinih i drugih izvora,
- Unapređenje vidljivosti društvenih biznisa i promocija društvenog poduzetništva,
- Organizovanje edukacija o društvenom poduzetništvu.

15. Asocijaciji društvenih biznisa se sugeriše fleksibilan pristup osiguranja mogućnosti za pridruženo članstvo u asocijaciji akterima/organizacijama koje: (1) obzirom na svoju misiju i kapacitete mogu doprinijeti razvoju društvenog poduzetništva čak i bez provođenja konkretnih poduzetničkih aktivnosti i (2) koje smatraju da članstvo u asocijaciji može ubrzati njihove napore na pokretanju poduzetničkih aktivnosti (budući društveni biznisi).

KREIRANJE POTICAJNOG OKRUŽENJA ZA RAZVOJ DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA

16. Razvoj podsticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva je složen proces koji uključuje veliki broj aktera iz vladinog, privatnog i nevladinog sektora

17. Okruženje koje je ohrabrujuće za razvoj društvenih biznisa mora biti bazirano na konceptu razvoja eko-sistema za razvoj društvenih biznisa, što uključuje:

- (1) Postojanje različitih finansijskih podsticaja i sistema za podršku razvoju poslovnih ideja društvenih biznisa: (1) Direktni poticaji za uspostavu društvenih biznisa kroz dodjelu investicija u vidu bespovratnih novčanih sredstava. Kako bi se osigurao visok stepen uspješnosti investicija, potrebno ih je dopunjavati stručnom podrškom saradnjom sa subjektima koji pružaju podršku društvenim poduzetnicima/ poduzetnicama u kritičnoj fazi razvoja poslovnog modela i njegovom ulasku na tržište (inovacioni centri, inkubatori, *co-working* prostori i sl.). (2) Sredstva za subvencioniranje rasta uspješnih modela društvenih biznisa. Finansijska sredstva se mogu dodjeljivati u vidu *revolving* kredita, kredita sa povoljnim kamatnim stopama i grejs periodima. Društveno odgovorno poslovanje i/ili radni angažman osoba koje zahtijevaju veća ulaganja za integraciju na tržište rada uzrokuju da društveni biznisi tipično posluju sa manjim stopama dobiti. Dodatno, ova preduzeća teže dolaze do sredstava iz klasičnih bankovnih izvora. Stoga je za osiguranje brzog širenja poslovnih modela potrebna specifična podrška.
- (2) Potrebno je osigurati da se u okviru postojećih investicijskih podsticaja i javnih fondova različitih ministarstava predvide namjenska sredstva za podršku djelovanju društvenih biznisa u skladu sa nadležnostima ovih institucija.

- (3) Fleksibilan pravni okvir, uključujući odgovarajuće zakone i dokumente koji osiguravaju njihovu efikasnu primjenu u praksi. Okvir također podrazumijeva edukaciju javnih službenika_{ca} i informiranje šire javnosti o karakteru, vrijednostima i potencijalu društvenog poduzetništva.
- (4) Sistem za podršku uspješnim modelima društvenog poduzetništva. Podrška može imati formu finansijske podrške i/ili povlaštenog položaja u sistemu javnih nabavki ali je uslovljena ostvarenim rezultatima¹, u domenima finansijske održivosti, odgovornog poslovanja i društvenog uticaja.
- (5) Osiguranje podataka, informacija i znanjâ za rješavanje socijalnih problema. Inovacije u bilo kojoj oblasti zahtijevaju razumijevanje društvenih problema za šta je potreban pristup pouzdanim statističkim i drugim podacima. Ovi podaci uključuju i sisteme za procjenu uspješnosti primijenjenih modela. Tipično, vladine i javne institucije osiguravaju dostupnost podataka za istraživanja, ustanovljavaju minimalne standarde te izrađuju analize korisnosti utroška sredstava u programima koji imaju za cilj rješavanje društvenih problema.

18. Ključni akteri okruženja socijalnog poduzetništva:

- (1) Institucije vladinog sektora na općinskom, kantonalnom/županijskom i nivou Federacije BiH:
 - a. Platforma prepoznaje i naglašava važnost uloge lokalnih zajednica – općina u stvaranju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva. Općinske administracije se pozivaju da finansijski i kroz podršku svojih stručnih službi podrže uspostavu i razvoj društvenih biznisa. Programi podrške uspostavi omladinskih *start-up* biznisa, pokretanju poljoprivredne proizvodnje ili radu organizacija civilnog društva, dobar su primjer mogućeg angažmana lokalnih nivoa vlasti u pružanju podrške socijalnom poduzetništvu.
 - b. Organi vlasti na kantonalnom/županijskom i nivou Federacije BiH, uključujući i javne institucije kao što su Federalni zavod za zapošljavanje, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, Fond za zaštitu okoliša, Porezna uprava FBiH i druge, imaju ključnu ulogu u stvaranju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva. Važnost ovih institucija naročito je izražena u slučaju specifičnih oblika društvenih biznisa koji su fokusirani na (radnu) inkluziju najranjivijih društvenih grupa i koji stoga nisu u mogućnosti osigurati potpunu održivost i zahtijevaju kontinuiranu podršku. Ovi organi se pozivaju da sistematiziraju i strateški konceptualiziraju podršku društvenom poduzetništvu te osiguraju i koordinirano distribuiraju poticaje za osnivanje i jačanje društvenih biznisa. Aktivnost ovih institucija od naročite je važnosti za širenje dokazanih modela dobre prakse i kontinuirane evaluacije uspješnosti podržanih modela.
- (2) Organizacije civilnog društva imaju značajnu ulogu u realizaciji ove Platforme koja se primarno odnosi na:
 - a. Pokretanje društvenih biznisa,
 - b. Pružanje stručne pomoći i učešće u zagovaračkim aktivnostima koje za cilj imaju potpunije pravno/legislativno uređenje oblasti društvenog poduzetništva,
 - c. učešće u edukaciji, javnoj promociji i jačanju svijesti javnosti o mogućnostima i važnosti koncepta društvenog poduzetništva.

Platforma poziva sve zainteresovane organizacije civilnog društva, bez obzira na članstvo u asocijaciji društvenih biznisa, da daju svoj doprinos u razvoju i promociji društvenog poduzetništva u FBiH.

¹ Primjer koncepta *podrške na bazi ostvarenih rezultata* a koji je trenutno u primjeni su podsticaji u poljoprivredi koji su bazirani na refundaciji određenog procenta investiranja u poljoprivrednu proizvodnju.

- (3) Kompanije privatnog sektora imaju značajan kapacitet da, pružanjem podrške i udruživanjem sa društvenim biznisima podrže razvoj društvenog poduzetništva. Ova saradnja je naročito važna u uslovima negativnih ekonomskih trendova kada koncept društvenog poduzetništva može kompenzirati nemogućnost zadržavanja postojećeg broja radnika i gubitak radnih mjesta.
- (4) Univerziteti i obrazovne institucije kroz uvođenje programa izučavanja društvenog poduzetništva.
- (5) EU kontekst i trendovi razvoja koncepta društvenog poduzetništva su, uz specifične lokalne uslove, osnova za unapređenje i dalji razvoj oblasti koje su predmetom ove Platforme u FBiH. Iako Bosna i Hercegovina nije u mogućnosti aktivno sudjelovati u programima EU niti koristiti većinu finansijskih podsticaja iz ovog izvora, saradnja sa institucijama EU i kontinuirano usaglašavanje u razvoju politika i prakse je prvi preduslov za napredak BiH u procesu stabilizacije i pridruživanja EU.

NAČIN USVAJANJA I PRISTUPANJE PLATFORMI

19. Inicijator razvoja ove Platforme je Federalni zavod za zapošljavanje. Sadržaj Platforme rezultat je zajedničkog rada širokog kruga aktera iz vladinog, javnog, privatnog i nevladinog sektora a koji su učestvovali u njegovom razvoju i usuglašavanju te koji svojim potpisom potvrđuju njegovu relevantnost. Čin potpisivanja Platforme potvrđuje privrženost principima društvenog poduzetništva u formi koja je izložena u tekstu dokumenta. Sadržaj Platforme predstavlja polaznu osnovu za izradu Zakona o socijalnom/društvenom poduzetništvu u FBiH.

20. Potpisivanje ove Platforme je ograničeno na period do usvajanja Zakona o socijalnom/društvenom poduzetništvu FBiH.

STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA

21. Ključni institucionalni i vaninstitucionalni partneri za provođenje konsultacija u procesu donošenju Zakona o socijalnom/društvenom poduzetništvu i kontinuirano unapređenje stanja društvenog poduzetništva u FBiH su:

1. Entitetska ministarstva u relevantnim sektorima: rad, poduzetništvo, socijalna politika, poljoprivreda, energija, industrija, statistika, finansije i drugi.
2. Javne službe za zapošljavanje i druge institucije sa uticajem na tržište rada,
3. Javne institucije koje realiziraju okolišne, kulturne i druge društvene politike,
4. Javne poreske institucije sa uticajem na regulaciju i implementaciju poreskih politika,
5. Lokalne institucije vlasti (općine),
6. Institucije iz sistema obrazovanja koje su u svoje planove i programe u mogućnosti uključiti elemente poduzetništva i društvenog poduzetništva,
7. Zadrugni savezi,
8. Nevladine organizacije - udruženja i fondacije,
9. Akademske institucije koje svojim kompetencijama i uticajem mogu pružiti značajnu podršku razvoju koncepta društvenog poduzetništva,
10. Pravna lica iz privatnog sektora, zainteresirana za pružanje podrške društvenom poduzetništvu, uključujući i bankarski sektor.

Platforma prepoznaje i naglašava važnost navedenih institucija za oblast društvenog poduzetništva te poziva sve potpisnike da potiču konstruktivan dijalog sa ovim institucijama u smjeru jačanja poticajnog okruženja za razvoj ove vrste poduzetništva. Od potpisnika Platforme očekuje se doprinos u

procesu zakonodavnih konsultacija, koordinaciji i povećanju efikasnosti postojećih i kreiranju novih programa podsticaja za društveno poduzetništvo.

22. Cilj potpisnika_ca je da potpisivanjem platforme učešćem u konsultacijama i drugim aktivnostima, uključujući i pokretanje društvenih biznisa, stvore uslove za provođenje narednih koraka: donošenje propisa koji regulišu ovu oblast, uključujući i Zakon o društvenom/socijalnom poduzetništvu FBiH. Potpisnici_ce platforme su spremni_e dati stručni doprinos razvoju navedenih dokumenata.